

УДК 338:658:338.33:339.92

Полоус О.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки
Національного авіаційного університету

Лобанова Т.І.
студентка
Національного авіаційного університету

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТНК В УКРАЇНІ

FORMATION OF EFFECTIVE ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISM FOR OPERATION OF TNC IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто поняття організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-структур. Визначено фактори, що впливають на формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування компанії. Запропоновано алгоритм формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування компанії в глобальному економічному середовищі. Розглянуто особливості організаційно-економічного механізму функціонування концерну Siemens AG у світі. Розроблено організаційно-економічний механізм функціонування Siemens AG в Україні за ключовими сферами діяльності.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, фактори, формування, ефективність, транснаціональна корпорація.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено понятие организационно-экономического механизма функционирования бизнес-структур. Определены факторы, влияющие на формирование эффективного организационно-экономического механизма функционирования компании. Предложен алгоритм формирования эффективного организационно-экономического механизма функционирования компании в глобальной экономической среде. Рассмотрены особенности организационно-экономического механизма функционирования концерна Siemens AG в мире. Разработан организационно-экономический механизм функционирования Siemens AG в Украине по ключевым сферам деятельности.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, факторы, формирование, эффективность, транснациональная корпорация.

ANNOTATION

The article deals with the concept of organizational-economic mechanism of functioning of business structures. The factors influencing the formation of effective organizational-economic mechanism of company functioning are determined. The algorithm of formation of effective organizational-economic mechanism of functioning of the company in the global economic environment is proposed. The peculiarities of organizational-economic mechanism of operation Siemens AG concern in the world are considered. The organizational-economic mechanism of operation Siemens AG in Ukraine in key areas of activity is developed.

Keywords: organizational-economic mechanism, factors, formation, efficiency, transnational corporation.

Постановка проблеми. Сучасна транснаціональна корпорація являє собою сукупність складних соціально-економічних систем, що функціонують в умовах безперервно мінливого зовнішнього середовища, що є, у свою чергу, постійним джерелом можливостей і загроз для розвитку компанії. У мінливих умовах від-

носно стабільні правила, методи і технології, що позитивно зарекомендували себе в минулому, перестають бути адекватними до поточних умов розвитку компаній, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до організаційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування транснаціональних корпорацій є актуальними та широко досліджуються як економістами, так і політологами на різних рівнях. Низка зарубіжних учених, таких як Дж. Даннінг, Д. Датта, Д. Карро, Ф. Котлер, Р. Кейвз, Ч. Кіндельбергер, М. Кассон, Дж. Маркузен, М. Портер, Дж. Хайнс, досліджують засади транснаціоналізації та діяльності ТНК на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. Питанням взаємодії транснаціональних корпорацій з приймаючими країнами присвячені роботи К. Акамацу, Р. Вернона, К. Коджіма, Т. Озави, К. Омае.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. В умовах зростання конкурентоспроможності українського бізнесу питання підвищення ефективності компанії, що діє на нашому ринку, займає центральне місце. Перед транснаціональними корпораціями, що входять на наш ринок, постає проблема розроблення та практичного використання механізмів функціонування залежно від стратегічних цілей компанії, впливу факторів глобального, внутрішнього і зовнішнього середовища.

Метою статті є формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування ТНК в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-структур можна розглядати в широкому і вузькому сенсі. В широкому сенсі організаційно-економічний механізм функціонування – це форма організації взаємодії учасників ринку, структур і відділів компанії, внутрішніх бізнес-процесів, а також економічних методів і механізмів забезпечення цієї взаємодії. У вузькому сенсі – це система організаційно-економічних заходів, що стосуються підвищення ефективності виробництва

послуг, що означає наявність взаємопов'язаних організаційно-адміністративних і економічних заходів [1]. Вибір організаційно-економічного механізму, його концепція залежать від обраних компанією цілей розвитку, напрямів стратегічного розвитку.

Під час формування організаційно-економічного механізму, а також його основних елементів необхідно вирішити такі завдання:

- визначити цілі, завдання та принципи механізму управління;
- визначити умови і чинники функціонування механізму управління;
- визначити суб'єктів механізму управління;
- сформувати об'єкти управління;
- розробити методи, способи й інструменти управління;
- визначити результат і розробити систему моніторингу результатів.

На підставі цілей компанії та обраного напрямку стратегічного розвитку формуються параметри ефекту управління: результат, який повинен бути досягнутий. Цілями створення ефективного організаційно-економічного механізму функціонування можуть бути зростання капіталізації бізнесу, отримання максимального прибутку, підвищення конкурентних переваг, збільшення частки ринкової присутності. Залежно від обраного напрямку розвитку відбувається ранжування цілей за ступенем важливості, відповідно до цього ставляться основні завдання формування механізму функціонування:

- оптимізація внутрішніх бізнес-процесів компанії;
- збільшення швидкості сприйняття інновацій;
- облік факторів ефективності виробництва послуг під час формування стратегічних і оперативних управлінських рішень;
- максимальне використання ресурсів, розкриття потенціалу.

Важливе значення у формуванні та функціонуванні організаційно-економічного механізму мають умови і фактори, які безпосередньо впливають на ефективність діяльності компанії. Оскільки ці чинники є базисом у разі формування механізму функціонування, їх

виділення, вимірювання та облік дають змогу підвищити якість управління ефективністю.

Під час визначення умов функціонування організаційно-економічного механізму виокремимо фактори глобального, зовнішнього і внутрішнього середовища компанії, які, на наш погляд, мають найбільший вплив на діяльність компанії і зумовлюють її ефективність (таблиця 1).

У формуванні суб'єктів механізму функціонування нами виділено три групи суб'єктів: акціонери, топ-менеджмент, персонал компанії. Ці суб'єкти мають різний ступінь впливу на формування організаційно-економічного механізму функціонування компанії.

У межах запропонованого організаційно-економічного механізму функціонування компанії ми пропонуємо такі методи управління, що дають змогу підвищити ефективність за рахунок якісної підготовки управлінських рішень:

1) організаційні методи – це методи управління, що базуються на організаційних законах і на організаційних відносинах між людьми. Це якість бізнес-процесів всередині організації: розподіл функцій, обов'язків, відповідальності, повноважень, встановлення порядку ділових взаємин, що досягається структурованням, регламентуванням, нормуванням і інструктуванням;

2) адміністративні методи – це способи і форми управління, в основі яких пропонується адміністрування, розпорядження, що спирається на накази, розпорядження, що базується на наказах, які надаються «згори»;

3) соціально-психологічні методи управління – способи впливу на об'єкт управління за допомогою соціально-психологічних факторів. Спрямовані на управління соціально-психологічними відносинами в колективі;

4) економічні методи управління – це система прийомів і способів впливу на виконавців за допомогою конкретного порівняння витрат і результатів (матеріальне стимулювання і санкції, фінансування і кредитування, зарплата, собівартість, прибуток, ціна).

Інструментарне забезпечення – це комплекс інструментів і правил їх застосування для формування управлінських рішень, спрямованих

Таблиця 1

Фактори, що впливають на формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування компанії

Фактори глобального середовища	Фактори зовнішнього середовища	Фактори внутрішнього середовища
1. Економічні фактори глобально-зовнішнього середовища 2. Глобальні соціальні фактори 3. Глобальні технологічні чинники 4. Глобальні інформаційні фактори 5. Глобальні природні фактори 6. Глобальні екологічні фактори 7. Глобальні правові фактори	1. Динаміка і тип ринку 2. Конкуренція 3. Споживче сприйняття продукції 4. Доступ до факторів виробництва (земля, праця, капітал) 5. Швидкість інновацій 6. Купівельна спроможність 7. Тип споживання	1. Потенціал оптимізації співвідношення «ціна/цінність» 2. Ступінь інноваційного сприйняття 3. Фінансовий стан компанії 4. Технологічний розвиток 5. Організація бізнесу 6. Якість фінансового менеджменту 7. Кадровий потенціал 8. Накопичений досвід і історія бізнесу

Джерело: побудовано авторами на основі [2; 3; 4; 5; 6]

на підвищення ефективності діяльності компанії. Як інструментарне забезпечення ми розглядаємо механізм функціонування компанії із включенням до нього стратегічних аспектів, технології визначення мети, виділення і виміру факторів ефективності, процедури організації управління ефективністю, а також методичного інструментарію, який регламентує вимір ефективності виробництва залежно від типу стратегічного розвитку компанії.

Таким чином, нами пропонується такий алгоритм формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування компанії в глобальному економічному середовищі (рис. 1.).

Яскравим прикладом новацій у сфері формування організаційно-економічних механізмів функціонування є всесвітньо відомий концерн Siemens AG. У баченні компанії на 2020 рік прописано, що нова спрямованість розвитку компанії Siemens дасть їй змогу зосередитися на сегментах зростання в електрифікації, автоматизації та цифрових технологіях, структура організації буде ще краще впорядкована, а співробітники отримують більшу вигоду від фінансового успіху компанії [8]. Зокрема, компанією планується:

- фокус на сегментах зростання в напрямках електрифікації, автоматизації та цифрових технологій;

- пріоритети діяльності: придбання газотурбінного підрозділу Rolls-Royce, формування

спільного підприємства в напрямі «Технології для металургії» та первинне розміщення акцій на біржі в галузі аудіології;

- нова форма організації з більш плоскою структурою – рівень секторів скасовується;

- збільшення частки участі співробітників у фінансовому успіху компанії – для цього Siemens щорічно виділяє до 400 млн. євро залежно від фінансових показників;

- у найближчому майбутньому почнеться зворотний викуп акцій обсягом до 4 млн. євро.

Фокусування на сферах електрифікації, автоматизації та цифрових технологій є результатом глибокого аналізу, розпочатого в серпні 2013 року. Таким чином, Siemens визначив сфери діяльності, де компанія зможе домогтися довгострокового зростання і високої рентабельності завдяки своїм продуктам і унікальному технічному ноу-хау.

В галузі електрифікації та автоматизації, де Siemens лідирує вже на багатьох ринках, до сегментів зростання належать, наприклад, ринки малих газотурбін, а також морські вітрові установки. Завдяки привабливим рішенням у галузі автоматизації і технологій приводів Siemens має широкі перспективи у сфері промислових технологічних процесів. Також привабливі можливості для зростання відкриває компанії ринок видобутку нафти і газу з нетрадиційних джерел.

Більше того, Siemens має намір використовувати потенціал цифрових технологій не тільки

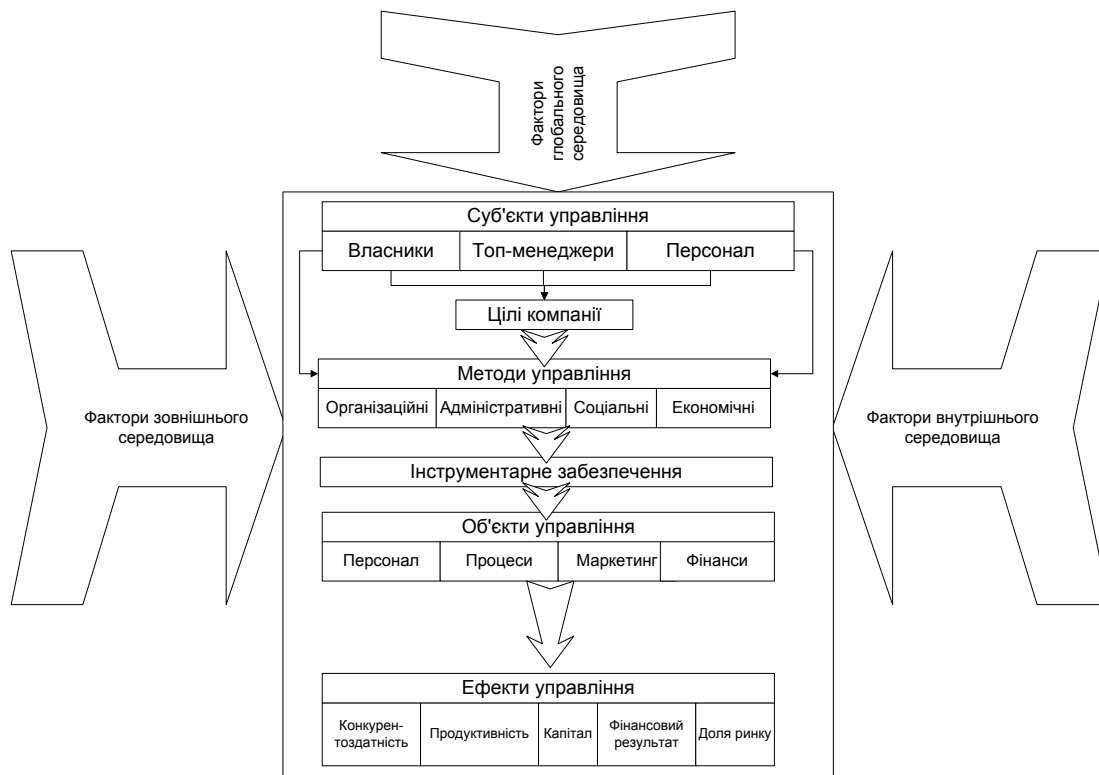

Рис. 1. Алгоритм формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування компанії в глобальному економічному середовищі

Джерело: розроблено авторами

у виробничій сфері. Наприклад, програмне забезпечення та імітаційне моделювання – так звана «Цифрова фабрика» – дає змогу швидше й ефективніше розробляти нові продукти. Зростаючий інтерес до подібних IT-рішень має вирішальне значення для Siemens.

Щоб повністю використати потенціал сегментів зростання, Siemens змінює свою організаційну структуру, роблячи її більш простою і плоскою. Для цього з 1 жовтня 2014 року рівень секторів скасований, а кількість департаментів скорочено з 16 до 9 (рис. 2).

Діяльність департаменту «Медицина» буде вестися окремо, тому регіональні організаційні структури стануть більш гнучкими і зможуть адаптуватися до локальних вимог ринку охорони здоров'я. Також Siemens готується до первинного розміщення акцій бізнес-напрямку «Аудіологія» на біржі.

Об'єднання департаментів і розформування секторів було покликане скоротити масштаби бюрократії, знизити витрати і прискорити процеси прийняття рішень всередині компанії. У підсумку така політика привела до додаткової продуктивності в 1 млрд. євро і повної реалізації потенціалу компанії до кінця 2016 фінансового року.

У світлі необхідності технічних і технологічних модифікацій в гірничо-металургійному комплексі України концерном Siemens AG на території нашої країни вже почали реалізовуватися проекти за сферою діяльності «Автоматизація промисловості, безперервні процеси та приводи» та «Виробництво енергії та сервіс» [7]. В цьому контексті нами пропонується організа-

ційно-економічний механізм функціонування Siemens AG в Україні за ключовими сферами діяльності (рис. 3).

Цей механізм, на нашу думку, обґрунтовує принципи ведення операційної діяльності за вищенаведеними сферами з урахуванням формування бізнес-операцій в умовах української економіки. Перевагами запропонованого механізму є:

- наведення послідовності здійснення процесів з урахуванням обміну інформацією із зовнішнім середовищем;

- реалізація планів діяльності, управління бізнес-операціями і їх узгодження зі штаб-квартирою;

- отримання необхідних ресурсів та здійснення відрахувань від доходів за бізнес-операціями;

- визначення значущих показників саме цих ключових бізнес-операцій (собівартість, обсяги виробництва і продажів, виручка, ціна, доходи), здійснення за ними зворотного зв'язку (моніторингу, контролю);

- маркетинг, інновації, постачання, виробництва, збут спрямовані безпосередньо на сегменти цільового ринку споживачів продукції.

Висновки. За умов використання запропонованого організаційно-економічного механізму функціонування на основі бізнес-операцій розвиток діяльності компанії набуватиме ще більшої раціональності за рахунок зосередження топ-менеджменту на головних процесах у глобальних масштабах та делегування керівництва окремими сферами відповідним органам, що даватиме змогу визначати загальну стра-

Рис. 2. Організаційна структура Siemens AG починаючи з 1 жовтня 2014 року

Джерело: Siemens – Vision 2020 [8]

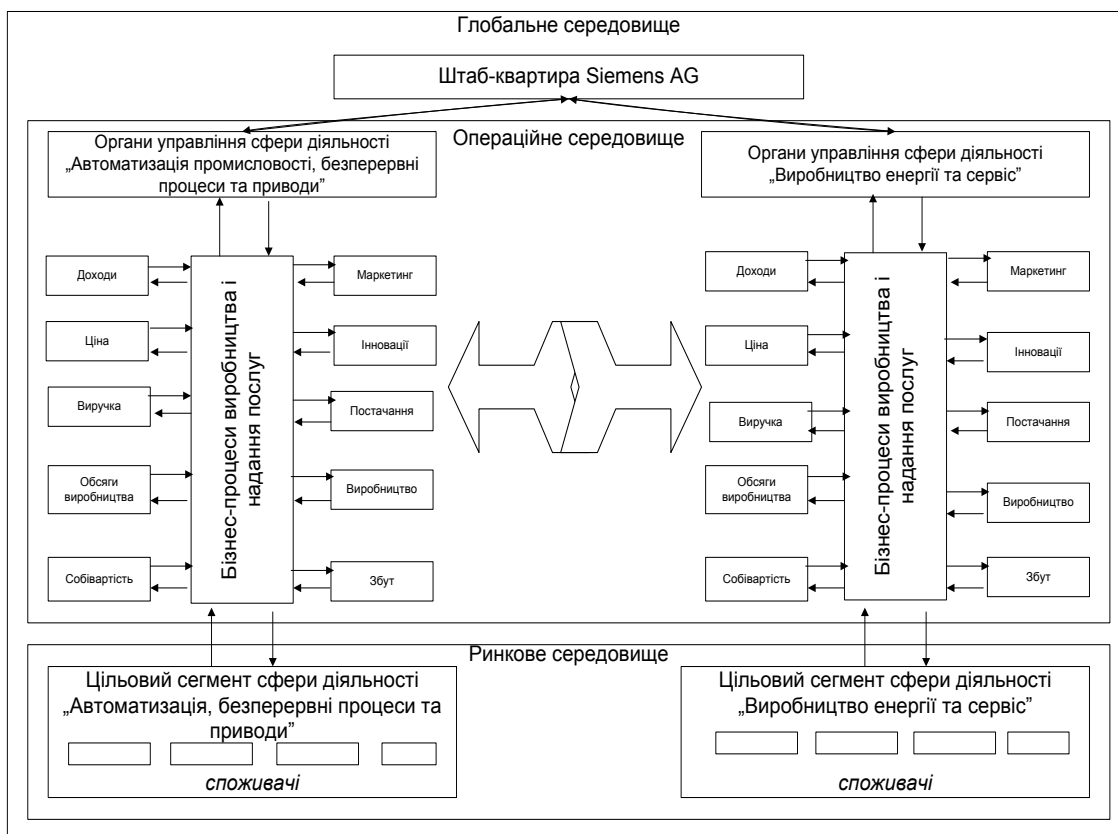

Рис. 3. Організаційно-економічний механізм функціонування Siemens AG в Україні за ключовими сферами діяльності

Джерело: розроблено авторами

тегії розвитку, збалансовувати його загалом. Центральна ланка управління звільнятиметься від втручання в операційне середовище, а бізнес-операцію можливо буде ідентифікувати і кількісно оцінити відповідними показниками і нормами. Подальші дослідження за цією темою можуть включати формування особливостей кінцевого споживача за кожною бізнес-операцією як у межах наявної бази, так і на перспективу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Актелова О.П. Формирование организационно-экономического механизма управления / Актелова О.П. // IX Всероссийская научно-техническая конференция с международным участием, посвященная 385-летию со дня основания г. Красноярск [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2013/thesis/s070/s070-001.pdf>.
2. Богомолова Т.Ю. Социальные последствия экономической рецессии 2008-2009 гг.: результаты зарубежных исследований / Т.Ю. Богомолова // Регион: экономика и социология. – 2010. – № 2. – С. 180–202.
3. Григорьев Л.М. Размытая граница оживления и подъема мировой экономики / Л.М. Григорьев // Экономика. Налоги. Право. – 2014. – № 2. – С. 4–10.
4. Дынкин А.А. Инновационная экономика: монография – 2-е изд., исправленное и дополненное / под ред. Дынкина А.А., Иванова Н.И. – М.: Наука, 2004. – 352 с.
5. Манохин В.А. Реструктуризация информационного рынка в условиях рецессии мировой экономики / В.А. Манохин // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2009. – № 3. – С. 39–42.
6. Налимов П.А. Влияние факторов внешней среды на деятельность организации в условиях глобальной экономики / П.А. Налимов // Академический вестник. – 2013. – № 4 (26). – С. 102–105.
7. Siemens Україна [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://w5.siemens.com/web/ua/ru/pages/home.aspx>
8. Siemens – Vision 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.siemens.com/press/en/events/2014/corporate/2014-q2.php?content%5b%5d=CC>